

Espoon kaupunki

Espoonlahden keskus II, Maininkipuisto

Luontoselvitys 2017

Luontotieto Keiron Oy

27.10.2017

Espoonlahden keskus II, Maininkipuisto – luontoselvitys 2017

Espoon kaupunkisuunnittelukeskus, Aino Aspiala

© Luontotieto Keiron Oy 2017

Tekijät: Anu Luoto, Tuomas Seimola, Susanna Pimenoff

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Selvitysalueen sijainti	1
3	Kartoitusmenetelmät	2
3.1	Elinympäristöjen ja kasvillisuuden kartoitus.....	2
3.2	Linnuston kartoitus	2
3.3	Lepakoiden kartoitus.....	3
3.4	Liito-oravakartoitus	3
3.5	Kohteiden arvottamisen perusteet	4
3.6	Käytetyt lyhenteet.....	4
4	Alueen kuvaus	5
4.1	Elinympäristöt ja kasvillisuus.....	5
4.2	Pesimälinnusto vuonna 2017	7
4.3	Uhanalaiset lajit ja metsäilmentäjät	8
4.4	Lepakot	9
4.5	Liito-orava	9
5	Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset	10
6	Lähteet.....	12

Kansikuva: Näkymä Kivenlahdentieltä länteen. (AL)

1 Johdanto

Espoon kaupunki on kaavoittamassa Espoonlahden tulevan metroaseman läheisyyteen uutta rakentamista. Espoonlahden keskus II Maininkipuiston (410370) asemakaavassa tutkitaan työpaikka- ja asuinkortteleiden sijoittamista kaava-alueelle.

Tämän luontoselvityksen tavoitteena on tuottaa asemakaavoituksen tarpeisiin riittävästi tietoa kaava-alueen luonnon nykytilasta ja luontoarvoista. Työssä on kartoitettu elinympäristöjä ja kasvillisuutta, pesimälinnustoa, lepakoita ja liito-oravan esiintymistä. Liito-oravan kannalta on arvioitu mahdollisen ekologisen yhteyden sijoittumista kaava-alueelle. Alueelta ei ole aiempia luontotietoja.

Toimeksiannon työlle antoi maisema-arkkitehti Aino Aspiala Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksesta. Hänen lisäksi työn ohjausryhmään ovat kuuluneet arkkitehti Patrik Otranen kaupunkisuunnittelukeskuksesta sekä Espoon ympäristökeskuksesta ympäristöasiantuntija Laura Lundgren.

Luontoselvityksen maastotyön ja raportin on laatinut biologi, FM Anu Luoto (kasvit, liito-orava, lepakot ja elinympäristöt). Lepakkohavainnot on tarkistanut lepakkoasiantuntija, FM Eeva-Maria Kyheröinen. Linnuston osalta raportin ja maastotyön on laatinut lintuasiantuntija Tuomas Seimola. Työtä on ohjannut biologi, FM Susanna Pimenoff Luontotieto Keiron Oy:stä. Raportin kuvat ovat Anu Luodon.

2 Selvitysalueen sijainti

Selvitysalue sijaitsee Espoonlahdessa lähellä Lippulaiva-kauppakeskusta. Alue jää Länsiväylän eteläpuolelle ja se sijoittuu Kivenlahdentien ja Espoonlahdenranta – tien risteuksen ympäristöön. Selvitysalueen koko on noin 9 hehtaaria.

Kuva 1 Maininkipuiston selvitysalueen sijainti esitetään punaisella ympyrällä.

3 Kartoitusmenetelmät

3.1 Elinympäristöjen ja kasvillisuuden kartoitus

Elinympäristöjä ja kasvillisuutta kartoitettiin maastokäynnillä 5.7.2017. Lisäksi kevätkukkijoita tarkasteltiin toukokuussa tehdyllä liito-oravakartoitus käynnillä 19.5. Kartoitus tehtiin jalan ja sen yhteydessä selvitysalue kuvioitiin elinympäristötyyppeihin.

Maastokarttana käytettiin Espoon kaupungin laatimaa vektoripohjaista kantakarttaa mittakaavassa 1:3000. Kuvioiden rajaamisessa käytettiin apuna GPS-paikanninta, jolta siirrettiin lokitiedot paikkatieto-ohjelmaan.

Kuva 2 Kevätkukkijoita kartoitettiin liito-oravakartoituksen yhteydessä. Kuvassa valkovuokkoja kuviolla 2.

3.2 Linnuston kartoitus

Selvitysalueen linnusto selvitettiin Koskimiehen ja Väisäsen (1988) kuvaamaa kartoitusmenetelmää soveltaen. Maalintujen selvittämiseksi alueella käytiin kahdesti kevään ja kesän aikana. Linnustolaskennat teki Tuomas Seimola 7.5. ja 10.6.2015.

3.3 Lepakoiden kartoitus

Lepakkokartoituksessa on sovellettu kirjallisuudessa esiteltyjä menetelmiä. Perustietoja lepakkokartoituksen menetelmistä antavat esimerkiksi Hunt (2012) ja Sierla ym. (2004). Suomen lepakotieteellinen yhdistys on laatinut oman ohjeistuksensa lepakkoselvityksen tekemistä varten (SLTY 2012).

Tässä selvityksessä lepakoita havainnoitiin öisin ns. aktiividetektorin, eli ultraääni-ilmaisimen (Pettersson Elektronik D240X), avulla. Useimmat havaitut lepakoiden kaiku-äänet nauhoitettiin digitaalisella Roland R-09HR tallentimella. Kuljetut reitit ja havaintopisteet tallennettiin GPS- paikantimella (Garmin GPS 62S). Lajit tunnistettiin joko maastossa tai jälkikäteen analysoimalla nauhoitettuja ääniä tietokoneella BatSound® -ohjelmalla.

Kartoituskerroksia oli kolme: 20.6., 13.7. ja 20.8.2017. Kaikki kierrokset aloitettiin puolen yön jälkeen. Kartoittajana toimi kaikilla kierroksilla Anu Luoto.

Passiivilaitetta ei käytetty tällä selvitysalueella, koska alue oli pinta-alaltaan pieni ja aktiivikartoituksen kesto lyhyt.

3.4 Liito-oravakartoitus

Liito-oravan esiintyminen todetaan ulostepapanoiden perusteella. Maastossa etsitään papanoita liito-oravien suosimien suurten puiden, yleensä kuusten ja haapojen juurilta. Maastotyö tehdään papanoiden löytämisen kannalta parhaiten soveltuvaan aikaan keväällä.

Maastokartoitus tehtiin 19.5.2017. Kartoitusajankohta oli hyvä, sillä maastossa ei ollut lunta ja papanat olivat kartoitusaikana puiden juurilla selvästi näkyvillä. Kartoitus tehtiin jalan GPS-paikanninta hyödyntäen. Maastotyön teki Anu Luoto.

Kuva 3 Liito-oravan jätöksiä etsittiin haapojen juurilta.

3.5 Kohteiden arvottamisen perusteet

Luonnonsuojelullisesti arvokkaiden kohteiden valintaperusteina ovat seuraavat tekijät:

- luonnonsuojelulain suojeltu luontotyyppi (LsL 29 §/LsA 10§)
- erityisesti suojeltavan lajin esiintymä (LsL 47 §/LsA 23 §)
- luontodirektiivin liitteen IV(a) lajin esiintymä (LsL 49 §/LsA 24 §)
- metsälain erityisen tärkeä elinympäristö (MeL 10 §/MeA 7 & 8 §)
- vesilaissa mainittu luontotyyppi (VesL 2. luku 11 §)
- arvokas vesialue tai virtavesi
- perinnemaiseman luontotyyppi
- geologisesti arvokas muodostuma
- uhanalaisen ja silmälläpidettävän lajin esiintymä (Rassi ym. 2010, Liukko ym. 2016)
- uhanalainen luontotyyppi (Raunio ym. 2008)
- muu luonnonsuojelullisesti arvokas kohde, kuten vanha tai runsaasti laho-puuta sisältävä metsä, mahdollinen METSO-ohjelman kohde
- LAKU-kriteerit täyttävä kohde (Uudenmaan liitto 2012)
- Espoon ympäristökeskuksen luonnon monimuotoisuuden suojelutyön perusteet ja priorisointi (LUMO)

3.6 Käytetyt lyhenteet

Raportissa on käytetty seuraavia lyhenteitä:

LsL	luonnonsuojelulaki
LsA	luonnonsuojeluasetus
MeL	metsälaki
MeA	metsäasetus
VesL	vesilaki
EU-D1	lintudirektiivi
CR	äärimmäisen uhanalainen
EN	erittäin uhanalainen
VU	vaarantunut
NT	silmälläpidettävä
SV	Suomen vastuulaji
METSO	Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma
LAKU	luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellamaalla

4 Alueen kuvaus

4.1 Elinympäristöt ja kasvillisuus

Maininkipuiston selvitysalue on jaettu yhdeksään kuvioon. Rakennetut alueet sekä puistonurmikot on jätetty rajausten ulkopuolelle. Kuvassa 7 esitetään kuvioiden numerointi ja rajausta.

Kuviolla 1 on puoliavointa heinä- ja suurruohovaltaista kasvillisuutta. Puusto muodostuu todennäköisesti istutetuista nuorehkoista männyistä. Kuvio vaikuttaa jonkinlaiselta täyttömäeltä. **Kuvioiden 2 ja 3** läpi virtaa pieni puro, joka on ojitettu ja osin putkitettu. Kasvillisuus on kulttuurivaikutteista lehtoa, lähinnä vuohenputki-tyyppiä. Molemmilla kuviolla lehtipuusto on vallitseva ja sen muodostavat terva- ja harmaalepät, tuomet sekä pajut. Keväällä ojan varressa kukkivat valkovuokot ja ren-tukka.

Kuva 4 Kulttuurivaikutteisessa lehdossa on korkeaa kasvillisuutta lehtipuiden lomassa (kuvio 2).

Kuviot 4, 5 ja 7 ovat kangasmetsiä, joiden valtapuuna on kuusi. Sekapuuna esiintyy myös mäntyä ja koivua ja erityisesti kuviolla 5 myös haapaa. Haavat kasvavat kuvion halki virtaavan ojan varressa. Puuston ikä ja koko vaihtelee kuvioittain ja on pääosin keski-ikäistä. Puustossa on monin paikoin kerroksellisuutta. Aluskasvillisuus on suurelta osin tyypillistä tuoreen kankaan lajistoa, jossa mustikka on valtalajina. Ojan varressa (kuvio 5) kasvaa jonkin verran saniaisia. **Kuviolla 6** on pieni avokallio, joka on heinävaltainen. Kukkivista kalliolajeista havaittiin kalliokohokki, huopakeltano ja haisukurjenpolvi.

Kuvio 8 on pääosin lehtoa, jossa keskikokoinen haapa on valtapuuna. Lehto on entiselle avomaalle kehittyvää tai ns. sekundääristä, ja sen luonnontila paranee ajan mittaan. Pohjoisosan rinteessä lehtokasvit muuttuvat vähitellen tuoreen kankaan

kasvilajistoksi. Haapojen lisäksi kuviolla kasvaa joitakin järeitä ja korkeita kuusia. Lehtipuuvaltaisella alueella kasvaa haapojen lisäksi tuomea ja harmaaleppää. Aluskasvillisuudessa vuohenputki on valtalaji, keväällä kukkivat valkovuokot.

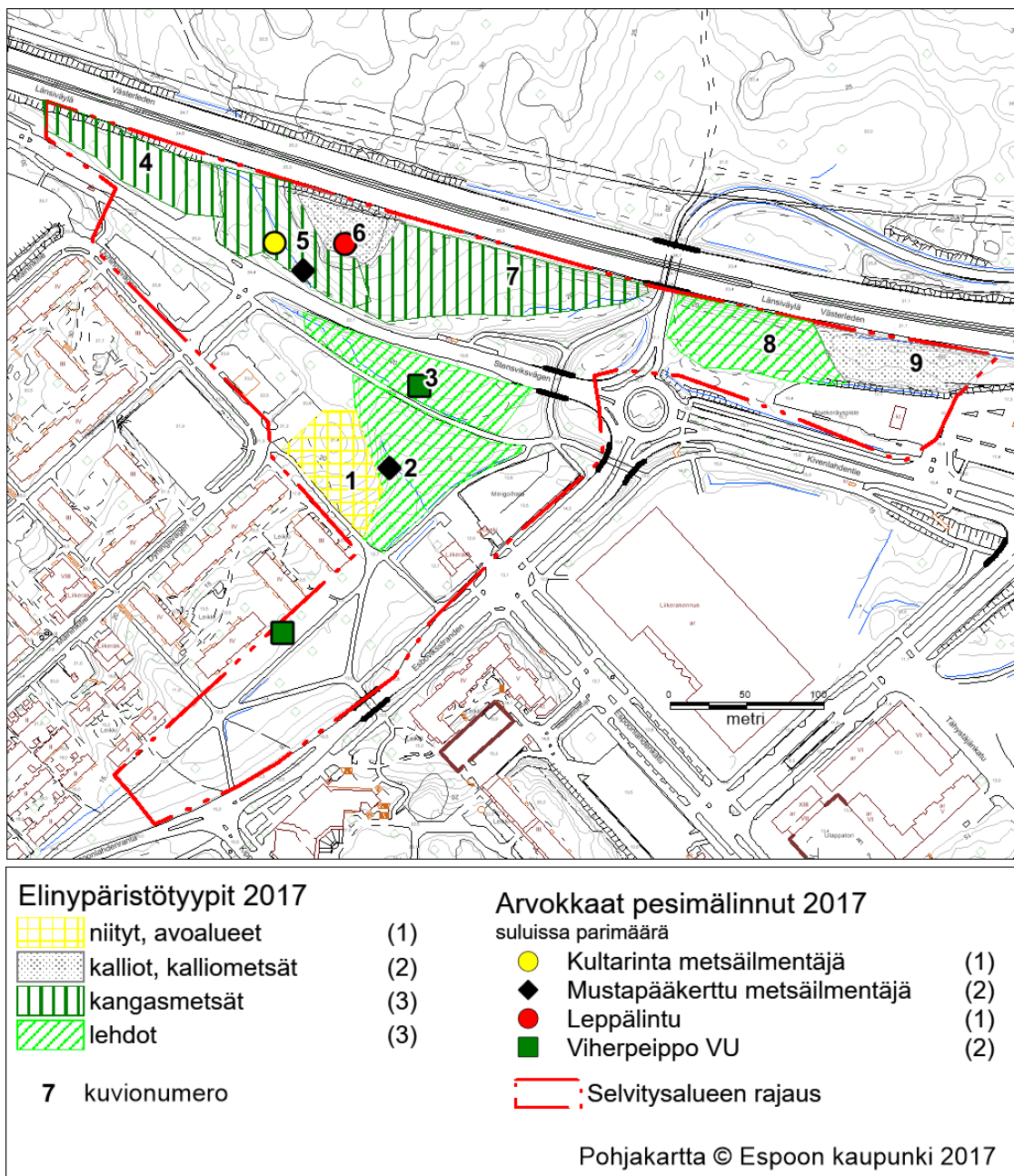

Kuva 5 Kehittyvässä lehdossa (kuvio 8) kasvaa haapaa kuusten lisäksi.

Kuviolla 9 on avokalliota, jolla kasvaa harvakseltaan kookasta mäntyä ja aluspuuna pihlajaa sekä joitakin katajia. Aluskasvillisuus on metsälauha ja –kastikkavaltaista. Avoimilla laikuilla kasvaa mm. isomaksaruoho.

Kuva 6 Avokallion kasvillisuus on vähälajista heinikköä ja sammalikkoa, etualalla näkyy keltaista huopakeltanoa (kuvio 6).

Kuva 7 Rajatut ja numeroidut elinympäristöt ja maininnan arvoinen pesimälinnusto 2017.

4.2 Pesimälinnusto vuonna 2017

Kartoituskäynneillä havaittiin yhteensä 21 lintulajia, joiden reviiri sijaitsi selvitysalueella (ks. taulukko 1). Suurin osa havaituista linnuista on Etelä-Suomessa yleisiä, rakennettujen ympäristöjen ja metsäympäristöjen lintulajeja. Selvitysalueen runsaimmat pesimälajit olivat peippo, räkättirastas, mustarastas ja punarinta. Muita yleisiä metsälajeja edustivat sepelkyyhky, pajulintu, tali- ja sinitiainen, rautiainen, vihervarpunen, kuusitiainen, harmaasiippo, lehtokerttu, hippiäinen ja laulurastas. Avomien ja puoliavomien ympäristöjen linnuista tavattiin västäräkki ja hemppo. Kokonaisuudessaan alueen linnusto oli varsin tyypillinen ja suurimmaksi osaksi tavanomainen.

Taulukko 1 Selvitysalueella havaitut pesivät lintulajit vuonna 2017.

	Laji	Tieteellinen nimi	Status	reviirit
1	Sepelkyyhky	<i>Columba palumbus</i>		2
2	Rautiainen	<i>Prunella modularis</i>		1
3	Punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>		5
4	Leppälintu	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Metsä- ilmentäjä	1
5	Mustarastas	<i>Turdus merula</i>		5
6	Räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>		8
7	Laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>		1
8	Västäräkki	<i>Motacilla alba</i>		1
9	Kultarinta	<i>Hippolais icterina</i>	Metsä- ilmentäjä	1
10	Lehtokerttu	<i>Sylvia borin</i>		1
11	Mustapääkerttu	<i>Sylvia atricapilla</i>	Metsä- ilmentäjä	2
12	Pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>		2
13	Hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>		1
14	Harmaasieppo	<i>Muscicapa striata</i>		1
15	Kuusitiainen	<i>Periparus ater</i>		1
16	Sinitäinen	<i>Cyanistes caeruleus</i>		2
17	Talitiainen	<i>Parus major</i>		3
18	Peippo	<i>Fringilla coelebs</i>		8
19	Viherpeippo	<i>Carduelis chloris</i>	VU	2
20	Vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>		1
21	Hemppo	<i>Carduelis cannabina</i>		1
yht.				50

4.3 Uhanalaiset lajit ja metsäilmentäjät

Uhanalaisista lajeista tavattiin Maininkipuistosta vaarantunut **viherpeippo** (VU). Lajin kannan nopea taantuminen on seurausta lintuja joukoittain tappaneesta triko-monoosiepidemiasta vuosina 2008 – 2009. Viherpeippo on edelleen runsas pesimä-lintu Suomessa, mutta yksilömäärät ovat edelleen eteläisessä Suomessa huomatta-vasti pienempiä kuin ennen vuotta 2008. Viherpeippoja havaittiin kaksi paria (kuva 7).

Lintudirektiivin I liitteen lajeja ei tavattu selvitysalueella.

Metsäympäristöjen ilmentäjälaajisto

Metsäympäristöjä on usein vaikea arvottaa lintutiheyden, pelkän lajimäärän tai har-valukuisten lajien esiintymisen perusteella. Suuremmat metsäalueet sisältävät moni-puolisempia pienympäristöjä ja siten monipuolisempaa lajistoa. Tähän tarkasteluun on yleensä valittu 12 lajia, joista jokaisella lajilla on hieman erilaiset vaatimukset elinympäristönsä suhteen. Mitä useampi näistä metsälajeista esiintyy samalla metsä-alueella, sitä monipuolisempaa kyseistä metsäaluetta voidaan lintujen elinympäris-tönä pitää. Kyseisten lajien avulla voidaan myös arvioida alueen metsäympäristön

hoito- tai hyödyntämisastetta ja osittaista luonnontilaa sekä monimuotoisuutta. Tarkasteltujen lajien esiintyminen kertoo kyseisen kohteen elinympäristöstä ja vallitsevasta kasvillisuudesta.

Maininkipuistosta tavattiin kolme metsäilmentäjää (ks. kuva 7):

Mustapääkerttu on rehevän ja runsaan aluskasvillisuuden peittämän lehdon tai rehevän sekametsän suosija. Mustapääkerttuja tavattiin kuvioilta 2 ja 5.

Kultarinta on aito lehtolaji, joka arvostaa varttuneempia reheviä lehtoja. Lajin tapaa usein myös kartanopuistojen jalopuumetsistä ja rehevistä tervaleppälehdoista ja -korvista. Kultarinta havaittiin kuviolta 5, jossa on kookkaita haapoja ja rehevä aluskasvillisuus.

Leppälintu on erityisesti Pohjois-Suomessa runsas mäntykankaiden laji. Etelä-Suomessa laji on metsissä hyvin harvalukuinen ja sen tapaa varmemmin asutuksen pirsta. Leppälintu esiintyy vanhoissa männiköissä, missä on lajin tarvitsemia kolo-puita. Leppälintu piti reviiriä kuviolla 6, jossa oli muutama vanhempi mänty. Puissa on saattanut olla leppälinnulle soveltuva pesäkolo.

4.4 Lepakot

Maininkipuiston selvitysalueelta tehtiin kolmen kierroksen aikana vain muutama lepakkohavainto, jotka olivat pohjanlepakoita. Ensimmäisellä kierroksella havaittiin kaksi pohjalepakkoa ja toisella kierroksella neljä. Elokuun kierroksella saatiin havainto vain yhdestä yksilöstä.

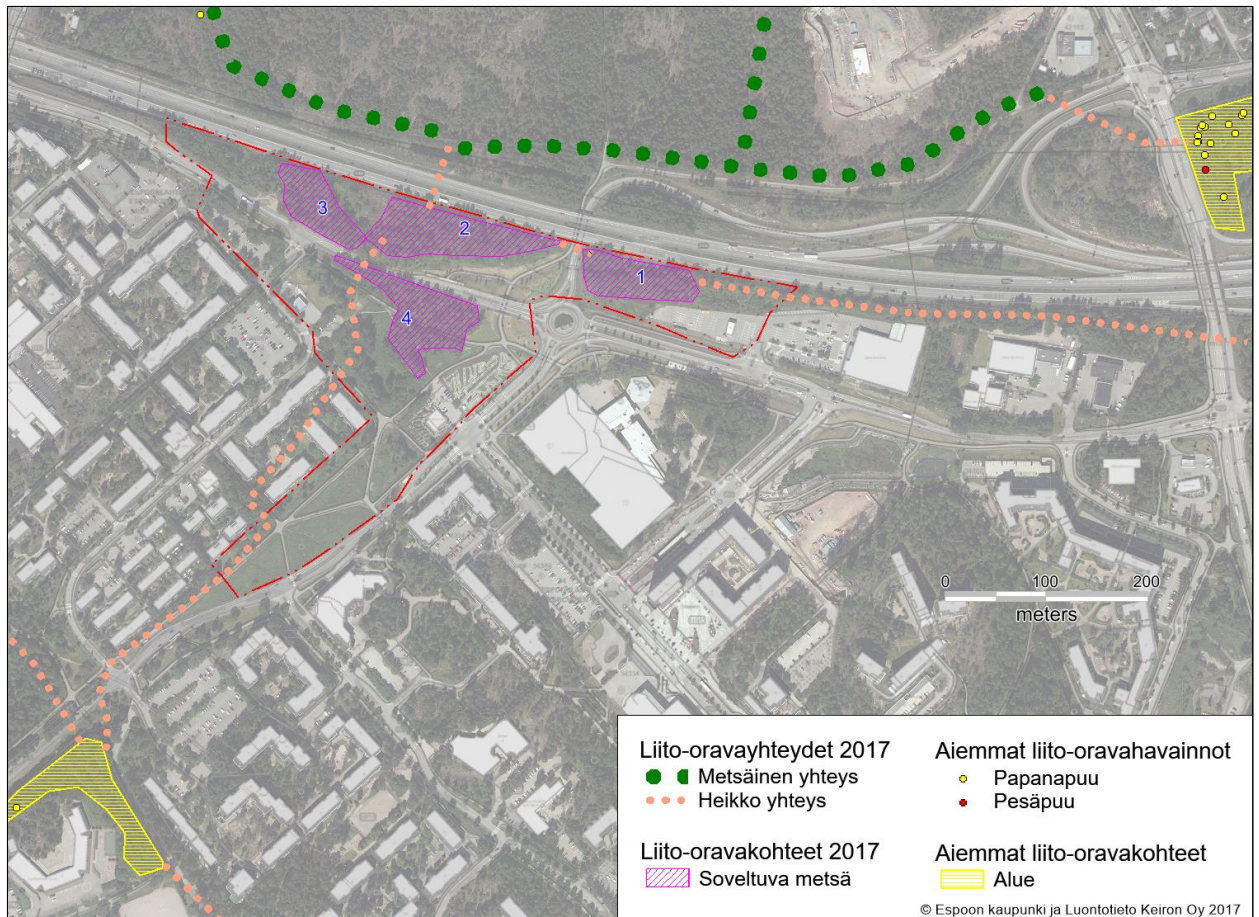
Alue ei ole lepakoiden kannalta merkittävä, joskin pohjanlepakot voivat käydä siellä satunnaisesti ja ylittää alueen esimerkiksi liikkueensa Sammalvuoresta Espoonlahden ranta-alueille.

4.5 Liito-orava

Selvitysalueelta ei tehty havaintoja liito-oravasta. Lähimmät tiedossa olevat havainnot ovat Länsiväylän pohjoispuolelta Sammalvuoresta (kuva 8). Lisäksi liito-oravaa on havaittu vuonna 2014 Kipparinmäen Ankkuripuistosta (Espoon ympäristökeskus 2017). Kyseinen ydinaluerajaus on vain noin 200 metrin päässä Maininkipuiston lounaisreunasta. Idässä lähin ydinalue on Martinsillassa.

Maininkipuistosta on rajattu neljä kohdetta liito-oravalle soveltuvina metsinä (kohdet 1-4/kuva 8). Alue on kuitenkin melko heikosti liito-oravan saavutettavissa tiiviin kaupunkirakenteen vuoksi.

Liito-oravalle soveltuvat puustoiset yhteydet selvitysalueelle ovat heikot. Projektin aikana pohdittiin myös kaava-alueen merkitystä kauttakulkuväylänä. Johtopäätöksenä on, että Länsiväylän ylittäminen selvitysalueen kohdalta voisi ainakin teoriassa olla mahdollista Sammalvuoresta Maininkipuiston suuntaan maaston korkeuseroista johtuen.

Kuva 8 Liito-oravakohteet sekä yhteydet Maininkipuiston selvitysalueella ja sen läheisyydessä.

5 Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset

Kasvillisuus oli tavanomaista eikä erillistä lajistaa putkilokasveista laadittu. Uhanalaisia kasvilajeja ei havaittu. Selvitysalueelta ei löytynyt lain suojelemluontotyyppejä tai luontokohteita.

Lintulajeja havaittiin yhteensä 21, joista ainoastaan viherpeippo on uhanalainen. Linnusto on varsin tavanomainen ja tyypillinen pienelle taajama-alueelle.

Lepakoista havaittiin pohjanlepakko. Pohjanlepakko on muiden lepakkolajien tapaan luontodirektiivin IV liitteen laji. Laji ei ole uhanalainen ja se esiintyy yleisesti kaupunkiympäristöissä.

Liito-oravan asuttamia metsiköitä ei löytynyt. Alueella on liito-oravalle soveltuvaa puustoa, etenkin kohteella 1. Liito-orava voisi käyttää alueen puustoa ruokailuun ja liikkumiseen. Liito-oravan leviäminen selvitysalueelle on mahdollista huomioiden lajin viime vuosien asuttamien metsiköiden heikon laadun Etelä-Espoossa. Kaavaan suunniteltu rakentaminen katkaisee kuitenkin puustoiset yhteydet siten, että jatkossa liito-oravan leviäminen alueelle on rakentamisen jälkeen epätodennäköistä.

Maininkipuiston selvitysalueella ei ole merkittäviä luontoarvoja. Luonto edustaa tavanomaista, osin muutosvaiheessa olevaa, kaupunkiluontoa. Tavanomaisuus näkyy sekä kasvillisuudessa että linnustossa. Lepakoita ei myöskään havaittu.

merkittävässä määrin. Liito-oravasta ei tehty havaintoja. Alueella on lajille soveltuvaa puustoa, jota se voi käyttää aluetta ruokailuun ja läpikulkuun.

Kaava-alueen suunnitteluun ei ole luontoarvoista johtuvia rajoitteita.

Kuva 9 Maininkipuiston luonto oli tavanomaista, kuten kangasmetsä kuviolla 7. Alueella on myös rehevämpiä ja kulttuurivaikuttisia elinympäristöjä.

6 Lähteet

- Hunt, L. 2012: Bat surveys. Good Practice Guidelines. – Bat Conservation Trust. 96 s.
- Espoon ympäristökeskus 2017: Espoon ympäristökeskuksen liito-oravatietokanta. Saatu 24.4.2017.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustoseurannan havainnointiohjeet. 2., uusittu painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki.
- Liukko, U-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I., Kyheröinen, E-M. & Pitkänen, J. 2016: Suomen nisäkkäiden uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Mammal Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 34 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. ja Kontula, T. (toim.). 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264 + 572 s.
- Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen Ympäristö 742. Ympäristöministeriö. 113 s.
- SLTY 2012: Suomen lepakotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille. URL: http://www.lepakko.fi/docs/SLTY_lepakkokartoitusohjeet.pdf
- Uudenmaan liitto 2012: Luonnonympäristöjen arvottamisen kriteeristö Uudellemaalle (LAKU). – Uudenmaan liiton julkaisuja E199 -2012. 54 s. ISBN 978-952-448-342-1.